

คู่มือปฏิบัติงาน

เรื่องการดูแลรักษา โค ติดเชื้อโรคปากเท้าเปื่อย

เนื่องจากโรคปากเท้าเปื่อย เป็นเชื้อไวรัส เอฟ เอ็ม ดี(FMD)ที่พบในประเทศไทยมี 3 ไทป์ คือ โอ (O) เอ (A) และเอเชียวัน (Asia I) เชื้อทั้ง 3 ไทป์นี้ จะทำให้สัตว์ป่วยแสดงอาการเหมือนกัน แต่ไม่สามารถให้ ภูมิคุ้มกันต่างไทป์ได้ กล่าวคือถ้าฉีดวัคซีน เอฟ ไทป์ เอ ให้ หรือสัตว์เคยป่วยเป็นโรคเอฟ ไทป์ เอ มาก่อน สัตว์ จะมีภูมิคุ้มกันเฉพาะต่อโรคเอฟ ไทป์เอ เท่านั้น แต่จะไม่มีภูมิคุ้มกันต่อโรคเอฟไทป์ โอ หรือ ไทป์ เอเชียวัน ดังนั้นหากมีโรคเอฟ ไทป์ โอ หรือเอเชียวันระบาดสัตว์ก็อาจจะติดโรคได้ โรคนี้มีระยะฟักตัว ประมาณ 2-8 วัน

ลักษณะอาการ
โคที่เป็นโรคนี้อาจมีไข้ ซึม เบื่ออาหาร หลังจากนั้นจะมีเม็ดตุ่มพอง เกิดที่ริมฝีปากในช่องปาก เช่น เหงือกและลิ้น ทำให้น้ำลายไหล กินอาหารไม่ได้ และเกิดเม็ดตุ่มที่ระหว่างช่องกีบ ไรกีบ ทำให้เจ็บมาก เดิน กะเผลก เมื่อเม็ดตุ่มแตกออกอาจมีเชื้อแบคทีเรียร่วมด้วย ทำให้แผลหายช้าขณะที่โคเป็นโรคจะผอมน้ำหนักจะ ลดลงอย่างมาก ในโคอัตราการติดโรคสูงถึง 100% อัตราการตาย 0.2-5% ในลูกโคอัตราการตายอาจสูงถึง 50-70% โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกโคที่ยังดูดนมอัตราการตายอาจสูงถึง 100%

ยาและอุปกรณ์ในการรักษา

1. น้ำเกลือ
2. กระจกฟ็อกกี้
3. เช็มฉีดยา
4. สำลี
5. แอลกอฮอล์ล้างแผล
6. ยาม่วงหรือ (เจนเซียนไวโอเลท) คุณสมบัติ
 1. ใช้รักษาโรคเชื้อราแคนดิดา เช่น เชื้อราในช่องปาก เชื้อราที่ขาหนีบ หรืออวัยวะสืบพันธุ์
 2. ใช้รักษากระพุ้งแก้มและลิ้นเป็นฝ้าขาวจากเชื้อรา
 3. ใช้ทารักษาปากเปื่อยเป็นแผล ลิ้นเปื่อย ลิ้นแตกเป็นขุม
 4. ใช้รักษาโรคติดเชื้อที่ผิวหนังจากเชื้อแบคทีเรียพวกแกรมบวก
 5. ใช้เป็นยาทาแผลที่ถูกน้ำกัดตามมือตามเท้า แผลพุพอง แผลภายนอกเนื่องจากเชื้อรา

7. ยาปฏิชีวนะแบบฉีด เพ็นโดสเตรป แอล.เอ เป็นยารักษาการฆ่าเชื้อแบคทีเรียแกรมบวกและแกรมลบ ใช้เป็นยาฉีดรักษาเชื้อแบคทีเรียทั้งชนิดเฉียบพลัน

8. เชือก 1 เส้น
9. ซองซังโคหรือช่องล็อกโคไคหนึ่ง

ขั้นตอนการปฏิบัติและวิธีการปฏิบัติ

1. ฉีดวัคซีนป้องกัน ปากเท้าเปื่อยชนิดน้ำ (Foot and Mouth Vaccine) เป็นยาฉีดป้องกัน โดยมีวิธีการฉีดดังนี้

- ฉีดวัคซีนป้องกัน ปากเท้าเปื่อยชนิดน้ำ (Foot and Mouth Vaccine) 2 ซีซี
- บังคับสัตว์ให้อยู่นิ่งมากที่สุด โดยการใช้เชือกหรือของบังคับสัตว์ ตบเบาๆบริเวณที่จะฉีด เพื่อให้สัตว์ คั่นเคย และไม่ตื่นตกใจ ใช้สำลีชุบแอลกอฮอล์ เช็ดผิวหนังสัตว์บริเวณที่จะฉีด แล้วดึงผิวหนังขึ้นแทงเข็มเฉียงๆ บริเวณที่ดึงผิวหนังขึ้นให้ทะลุ เข้าชั้นใต้ผิวหนัง แล้วฉีดวัคซีนเข้าใต้ผิวหนัง ระวังอย่าให้สัตว์ดิ้นจะทำให้ยาไม่ เข้าตัวสัตว์ได้ ใช้สำลีชุบแอลกอฮอล์เช็ดรอยเข็มฉีดหลังจากถอดเข็มออกแล้ว

- ฉีดวัคซีนโคครั้งแรกตั้งแต่โคอายุ 4 เดือน ถึง 6 เดือน
- ฉีดโคครั้งที่ 2 หลังจากฉีกครั้งแรก 3-4 สัปดาห์แล้วฉีดซ้ำทุกๆ 6 เดือน เป็นประจำทุกปี
- ปริมาณการฉีด ตัวละ 2 ซีซี ฉีดเข้าใต้ผิวหนังของสัตว์

2. วิธีการรักษาเมื่อโคติดเชื้อแล้ว

-ให้ดูอาการว่ามีตัวไหนมีอาการเสี่ยง เช่น เหงือกและลิ้นเป็นตุ่ม ทำให้น้ำลายไหล กินอาหารไม่ได้ และเกิดเม็ดตุ่มที่ระหว่างช่องกีบ ไรกีบ ทำให้เจ็บมาก เดินกะเผลก ให้รีบแยกตัวติดเชื้อออกจากกลุ่ม เพื่อไม่ให้ตัวฝูงเกิดการติดเชื้อเพิ่ม อย่าให้ตัวติดเชือกินรวมกับฝูงเพราะอาจทำให้ติดเชือกินน้ำลายได้

-เตรียมนยาม่วงหรือหรือ (เจนเซียนไวโอเลท) ใส่ฟ็อกกี้ เตรียมยาปฏิชีวนะแบบฉีด เพ็นโดสเตร็ป แอล. เอ ดูดใส่เข็ม 5 ซีซี ต่อน้ำหนักสัตว์ 100 กิโลกรัม เพื่อฉีดป้องกันการติดเชื้อแบคทีเรียเข้าแทรก และสำลี และ แอลกอฮอล์ พร้อมน้ำเกลือ

-เมื่อแยกตัวติดเชื้อออกมาแล้ว ทำการจับเข้าช่องใช้เชือกผูกโคให้แน่น แล้วทำการใช้น้ำเกลือล้างเท้า โคนและปากโค โดยการบีบน้ำเกลือใส่ แล้วปล่อยให้แห้งสักพัก

-ทำการใช้ฟ็อกกี้ที่ใส่นยาม่วงหรือ(เจนเซียนไวโอเลท) ที่เตรียมไว้พ่นบริเวณกรบเท้าโคทั้ง 4 ข้างของโค และ บริเวณในปากโค ให้ทั่ว ทำการพ่นยาม่วงเป็นประจำทุกวัน เช้า-เย็น

-ฉีดยาปฏิชีวนะ เพ็นโดสเตร็ป แอล.เอ ในปริมาณ 5 ซีซี ต่อน้ำหนักสัตว์ 100 กิโลกรัม (ยาตัวนี้จะอยู่ในสัตว์ได้3วัน) ที่เตรียมไว้ ฉีดเข้ากล้ามเนื้อ โดยมีขั้นตอนการฉีดดังนี้

1. บังคับสัตว์ให้อยู่นิ่งมากที่สุด โดยการใช้เชือกหรือของบังคับสัตว์

2. ตบเบาๆบริเวณที่จะฉีด เพื่อให้สัตว์คุ้นเคย และไม่ตื่นตกใจ ใช้สำลีชุบแอลกอฮอล์ เช็ดผิวหนังสัตว์ บริเวณที่จะฉีด

3. แขนงเข็มตรงๆให้ทะลุเข้ากล้ามเนื้อต้นคอแล้วฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อ ระวังอย่าให้สัตว์ดิ้นจะทำให้ยาไม่เข้าตัวสัตว์ได้

4. ใช้สำลีชุบแอลกอฮอล์เช็ดรอยเข็มฉีดหลังจากถอดเข็มออกแล้ว

5. สังเกตดูอาการหากไม่ดีชี้แจงให้ฉีดซ้ำหลัง 3 วัน

-เก็บโคเข้าโรงแยกเช็กดูอาการทุกวัน ทำความสะอาดคอกอยู่เสมอ อย่าให้พื้นคอกเปียกน้ำ ควรให้พื้นคอกแห้งสม่ำเสมอ